

**Odgovori na primjedbe s javnog savjetovanja -
prijedlog Pravila o nefrekvencijskim pomoćnim uslugama za prijenosni sustav**

Javno savjetovanje vezano uz prijedlog Pravila o nefrekvencijskim pomoćnim uslugama za prijenosni sustav provedeno je u periodu od 25.11.2022. do 27.12.2022. godine.

Načelne primjedbe:

<i>Osvrt na Pravila:</i> Temeljem novijih akata uvodi se nova tarifna stavka za korištenje mreže za angažiranu vršnu snagu proizvodnih postrojenja neovisno o načinu rada. Predmetna stavka nije sadržana u konceptu (formulama) za utvrđivanje jediničnih cijena pojedinih nefrekvencijskih usluga. Predlažemo da se proizvođač oslobodi predmetnog troška ako je isti posljedica angažiranosti proizvodnih postrojenja na zahtjev operatora mreže. U protivnom, u formule za izračun troška angažiranosti proizvodnih postrojenja kod pružanja nefrekvencijskih usluga treba dodati i trošak mrežarine uz navedenu strukturu troška, odnosno revidirati koncept izračuna jediničnih cijena uvažavajući proširen opseg strukture troškova za korištenje mreže. Uobičajeno je da se rokovi za izvršenje pojedinih obveza iskazuju u danima ili mjesecima pa predlažemo da se izbjegne iskazivanje rokova u tjednima (vidjeti članak 4.). Predlažemo skraćivanje predmetnih rokova s ciljem bržeg proširenja portfelja pružatelja nefrekvencijskih pojedinačnih usluga te bržeg razigravanja tržišta nefrekvencijskih usluga. Temeljem dosadašnjih informacija o inozemnoj praksi tržišnog ugovaranja nefrekvencijskih pomoćnih usluga, odnosno nužne prostorne disperziranosti i vremenski dužeg trajanja pružanja istih u svrhu regulacije napona, predlažemo da se u ovim pravilima ne navodi „unutardnevna“ nabava predmetnih nefrekvencijskih usluga. S obzirom da korisnici mreže plaćaju stavku za prekomjerno preuzetu jalovu energiju, postoji li povezanost tj. sličnost između iznosa cijene jalove energije koju naplaćuje operator i cijene jalove energije koja se priznaje korisniku mreže kod pružanja usluge regulacije napona jalovom energijom? Predlažemo <i>izbjeci višestruku različitost iznosa cijena jalove energije</i>, odnosno jasno obrazložiti izračun cijene operatora te cijene korisnika mreže za fakturiranje preuzete/predane jalove energije. Kod utvrđivanja elemenata za jedinične cijene prema tehnologijama, nije jednaka energetska korisnost za sve tehnologije termoenergetskih postrojenja, tj. p.u. 0,4, može biti u rasponu od 0,35 do 0,65 ovisno o tehnologiji i starosti	HOPS d.d. Primjedbe u osvrtu na Pravila pojašnjenja su u sklopu odgovora po pojedinom članku Pravila u nastavku dokumenta. Komentar HOPS-a uz Popratni dokument: Definicija nefrekvencijske pomoćne usluge preuzeta je iz članka 3. (63.) Zakona o tržištu električne energije (NN 111/2021, dalje: ZOTEE). Proces kvalifikacije podrazumijeva pretkvalifikacijski postupak i postupak ugovaranja. HOPS ne propisuje referentne cijene za pružanje pomoćne usluge već je Pravilima propisana procedura izračuna cijena uključujući i proceduru izračuna cijena u početnoj godini.

postrojenja. Predlažemo različit stupanj djelovanja za plinske TE od stupnja djelovanja za TE na ugljen.

Osvrt na „Popratni dokument vezan uz predmetna Pravila o nefrekvencijskim pomoćnim uslugama“:

U uvodnom dijelu (3. stranica) navodi se da HOPS koristi nefrekvencijske pomoćne usluge i za „struje kratkog spoja“. Nije jasna povezanost struja kratkog spoja i nefrekvencijskih pomoćnih usluga. Obrazložiti.

Naslov na 6. stranici iznad dijagrama toka, umjesto „Proces kvalifikacije“ pisati „Proces kvalifikacije i ugovaranja“.

Kod obrazloženja članka 8. navodi se mogućnost određivanja cijene za referentne elektrane različite po tehnologiji i poziva na pilot projekt NAPEL.

Poželjno je da se usporede izračuni jediničnih cijena pružanja usluge regulacije napona odnosno cijena jalove energije između referentnih za različite tehnologije.

Primjedbe i prijedlozi za pojedine članke prijedloga Pravila o nefrekvencijskim pomoćnim uslugama za prijenosni sustav s obrazloženjem, odnosno podlogama

Članak 1.	Predlaže se da tekst st (3) postane stavak (4) i obrnuto	Prihvaća se	
	stavak (3) točka 2. "cijena" - pisati za "pojedinačnu pomoćnu uslugu" jer postoji više vrsta nefrekvencijskih pomoćnih usluga (širi pojam)	Prihvaća se	
	brisati „iz izvanpogonskog stanja“ (ako se nešto pokreće tj. kreće iz stanja mirovanja u stanje spremnosti za sinkronizaciju)	Djelomično se prihvaća	Trenutna definicija se mijenja i preuzima iz prijedloga Mrežnih pravila od listopada 2022. crni start - samostalno pokretanje proizvodnog modula iz izvanpogonskog stanja uz pomoć namjenskog pomoćnog izvora energije bez vanjskog napajanja električnom energijom
	umjesto „način rada“ pisati samo „rad“ te pisati „izuzev potrošnje radne energije“	Prihvaća se	
	„s obzirom na nedovoljnu tehničku povezanost predložemo brisati navod struje kratkog spoja“	Ne prihvaća se	Definicija preuzeta iz ZOTEE članak 3. alineja 63.
	predložemo pisati "ili grupe modula za pružanje pojedinačne nefrekvencijske pomoćne usluge"	Djelomično se prihvaća	Dorađena definicija: 11. „pretkvalifikacijski postupak“ – postupak za provjeru sukladnosti sudionika na tržištu ili jednog ili grupe korisnika mreže za pružanje pojedinačne nefrekvencijske pomoćne usluge sa zahtjevima koje utvrdi operator prijenosnog sustava, odnosno postupak predizbora razvijen i proveden od strane operatora prijenosnog sustava
Članak 4.	Komentar HEP-a: umjesto izraza “operator usluga upravljanja potrošnjom“ pisati „organiziranja usluga upravljanja potrošnjom“, nije primjereno umjesto izraza „pružatelja usluge“ koristiti „operator usluga“	Djelomično se prihvaća	Preuzeto iz Uredbe (EU) 2019/943 članak 2. alineja 25., definicija će se preuzeti iz ZOTEE članak 3. stavak (1) alineja 99.
	(2) umjesto "Tehnička osposobljenost sudionika...dokazuje" pisati "Tehničku osposobljenost sudionik dokazuje..."	Ne prihvaća se	Inicijalni izričaj usklađen s Pravilima o uravnoteženju EES-a.
	st (3) umjesto "za uslugu" predložemo pisati "za pojedinačnu nefrekvencijsku uslugu"	Prihvaća se	
	„Umjesto 8 tjedana pisati 30 dana s obzirom da se radi o pregledu „Prijavnog obrasca“. Uobičajeno je da se rokovi za izvršenje pojedinih obveza iskazuju u danima ili mjesecima pa predložemo da se izbjegne iskazivanje rokova u tjednima. Predložemo skraćivanje predmetnih rokova s ciljem bržeg proširenja portfelja pružatelja pojedinačnih nefrekvencijskih usluga te bržeg razigravanja tržišta nefrekvencijskih usluga.“	Prihvaća se	

	skratiti navedeni rok od 4 mjeseca na 3 mjeseca	Ne prihvaća se	Ne prihvaća se s obzirom na složenost provedbe pojedinih pretkvalifikacijskih postupaka.
	umjesto roka od 70 dana pisati 60 dana, primjerenije zaokruživanje za ionako predugi rok jer su u pitanju „tipizirani obrasci“ ugovora za pružanje pojedinačnih nefrekvencijskih pomoćnih usluga (vidjeti tekst st. (15))	Ne prihvaća se	Ne prihvaća se budući da svaki proces ne traje jednako dugo te je prilikom određivanja roka uzet u obzir najgori scenarij.
Članak 6.	„Predlažemo da se briše unutardnevna tržišna nabava putem javnog nadmetanja s obzirom na prostorne i vremenske specifičnosti usluga crni start i otočni pogon, kao i nužnost višesatne predaje/preuzimanja jalove energije za potrebe regulacije napona. Nama poznata tržišna praksa potvrđuje da se predmetne nefrekvencijske usluge ne nabavljaju unutardnevno.“	Ne prihvaća se	Pravila dopuštaju različite vremenske razine nabave, no Pravilima o nadmetanju bit će detaljno opisano način provedbe nabave pojedine nefrekvencijske pomoćne usluge.
Članak 7.	„Predlažemo dodati da se osim „nuđenja cijene“ za pojedinačnu uslugu „nudi i određena količina“ (npr. predaje ili preuzimanja jalove energije, potrebe operatora za regulacijom napona na nekom području mogu biti zadovoljene od više pružatelja iz domicilnog i utjecajnog okruženja.“)	Prihvaća se	
Prilog I.	„Dodati trošak radi korištenja mreže kojeg imaju proizvodna postrojenja. Temeljem novijih akata uvodi se nova tarifna stavka za korištenje mreže za angažiranu vršnu snagu proizvodnih postrojenja neovisno o načinu rada. Predmetna stavka nije sadržana u formulama za utvrđivanje jediničnih cijena pojedinih nefrekvencijskih usluga. Predlažemo da se proizvođač oslobodi predmetnog troška ako je isti posljedica angažiranosti proizvodnih postrojenja na zahtjev operatora mreže. U protivnom, u formule za izračun troška angažiranosti proizvodnih postrojenja kod pružanja nefrekv. usluga treba dodati i trošak mrežarine uz navedenu strukturu troška, odnosno revidirati koncept izračuna jediničnih cijena uvažavajući proširen opseg strukture troškova za korištenje mreže.“	Ne prihvaća se	Jalova energija koristit će se u okviru tehničkih mogućnosti (ugovornog rasporeda). Ugovorni raspored formira se na tržišnoj osnovi. Ako se mijenja radna točka (P – MW), to se uređuje drugima aktom, ne ovim.
	„Energetska korisnost konverzijskog procesa je različita za različite tehnologije TE (vrsta energenta, generacije izgradnje).“	Ne prihvaća se	Parametar utvrđen obuhvatnom studijom temeljem prosjeka industrije.

Prilog II.	„Dodati trošak za korištenje mreže kako za snagu tako i za radnu energiju koja se naplaćuje kroz naknadu za korištenje mreže.“	Djelomično se prihvaća	Snaga je T4; energija dodana implicitno na CROPEX.
Prilog V.	U naslovu Priloga V. treba pisati "...cijena nefrekvencijskih pomoćnih usluga".	Prihvaća se	
	provjeriti održivost	Ne prihvaća se	Parametar se koristi u višegodišnjoj praksi stoga HOPS smatra da parametar nije potrebno mijenjati.
Prilog V.	„Energetska korisnost konverzijskog procesa je različita za različite tehnologije TE tj. p.u. može biti u rasponu od 0,35 do 0,65 ovisno o tehnologiji i starosti postrojenja. Predlažemo različit stupanj djelovanja za plinske TE od stupnja djelovanja za TE na ugljen.“	Ne prihvaća se	Parametar utvrđen obuhvatnom studijom temeljem prosjeka industrije.
Prilog VI.	„Brisati u naslovu „Način određivanja vrijednosti“ jer je u predmetnom prilogu sadržan popis i skraćenice promjenjivih parametara, a ne način određivanja vrijednosti istih.“	Djelomično se prihvaća	Izbačen izraz "vrijednosti" iz naslova